

GRUNDLAGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 12/1998 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av självstyrelselagen för Åland och 17 § jordförvärvslagen för Åland

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 8 oktober 1998 en proposition med förslag till lagar om ändring av självstyrelselagen för Åland och 17 § jordförvärvslagen för Åland (RP 147/1998 rd) till grundlagsutskottet för beredning.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat

— hemställningsmotion HM 3/1995 rd (Gunnar Jansson /sv) om utvecklande av Ålands självstyrelse, som remitterades till utskottet den 30 maj 1995, och

— hemställningsmotion HM 2/1997 rd (Sulo Aittoniemi /cent) om behovet av specialstadganden om landskapet Åland, som remitterades till utskottet den 13 mars 1997.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsrådet Outi Suviranta, justitieministeriet
- lantrådet Roger Jansson och kanslichef Peter Lindbäck, Ålands landskapsstyrelse.

En delegation från utskottet besökte Mariehamn den 18 januari 1999 och diskuterade där propositionen med representanter för landskapet Åland.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONERNA

Propositionen

Regeringen föreslår vissa ändringar i självstyrelselagen för Åland till följd av förslaget till ny Regeringsform för Finland. Ändringarna avser bland annat bestämmelserna om hur presidenten fattar beslut i ärenden som gäller landskapets självstyrelse, om förfarandet vid godkännande av internationella fördrag och om ändring av självstyrelselagen. Regeringen föreslår också att jordförvärvslagen för Åland ändras. De föreslagna ändringarna är huvudsakligen lagtekniska.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft samtidigt som den nya regeringsformen, det vill säga den 1 mars 2000.

Hemställningsmotionerna

I hemställningsmotion HM 3/1995 rd föreslås att riksdagen hemställer att regeringen tillsammans med Ålands självstyrelseorgan skall göra upp ett program för självstyrelsens internationella och nationella utvecklande enligt intentionerna i regeringsprogrammet.

I hemställningsmotion TA 2/1997 rd föreslås att riksdagen hemställer att regeringen skall vidta åtgärder för att stoppa att Åland byggs upp till ett välfärdsparadis med hjälp av särskilda förmåner och på moderlandets bekostnad och att Åland också förpliktas att driva det finländska samhällets intressen.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Koppling till andra propositioner

Propositionen anknyter till propositionen med förslag till ny Regeringsform för Finland (RP 1/1998 rd), som grundlagsutskottet lämnat ett betänkande om (GrUB 10/1998 rd). I betänkandet föreslås att den nya grundlagen skall heta Finlands grundlag. Utskottet föreslår att i det första lagförslaget i den nu aktuella propositionen görs de ändringar som följer av det nya namnet på grundlagen. Dessutom föreslår utskottet i analogi med förslaget till grundlag att ikraftträdelsebestämmelserna i lagförslagen ändras så att lagarna träder i kraft den 1 mars 2000. De föreliggande lagförslagen kan godkännas bara om den nya grundlagen blir antagen.

Presidentens beslut i ärenden som gäller Åland

Enligt 34 § 1 mom. självstyrelselagen för Åland fattar republikens president beslut i ärenden som gäller landskapets självstyrelse på det sätt som stadgas i 34 § regeringsformen. Där föreskrivs att presidenten fattar beslut i statsrådet på föredragning av den minister till vars ämbetsområde ärendet hör. Ärenden som gäller självstyrelsen föredras enligt 34 § 2 mom. självstyrelselagen i statsrådet från justitieministeriet. Ärenden som gäller landskapets ekonomi föredras dock från finansministeriet.

I 34 § regeringsformen finns inga bestämmelser om vilken status statsrådets allmänna sammanträde har med avseende på proceduren för presidentens beslut. Följaktligen bygger behandlingen av ärenden gällande Åland på denna punkt på regler som etablerats i praktiken. Praxis i dag är att alla ärenden gällande Åland behandlas i statsrådets allmänna sammanträde innan de föredras för republikens president. När det gäller lagstiftningskontroll visavi landskapslagarna lägger statsrådet inte fram något förslag till beslut. Frågor avseende landskapets ekonomi behandlas dock preliminärt i statsrådet innan de föredras för presidenten.

I propositionen föreslås att 34 § självstyrelselagen ändras så att hänvisningen till 34 § reger-

ingsformen ersätts med en hänvisning till 58 § i den nya grundlagen. Huvudregeln i 58 § i förslaget till grundlag är att statsrådet lägger fram ett förslag till avgörande för presidenten. Om presidenten inte godkänner förslaget, återgår ärendet till statsrådet för beredning. Först när ett ärende för andra gången föredras för presidenten, får han fatta ett beslut som avviker från statsrådets förslag.

Undantagen från huvudregeln i 58 § 1 mom. i förslaget till grundlag finns uppräknade i 3 mom. Där anges de fall när presidenten fattar beslut utan att statsrådet lägger fram förslag till avgörande. Alla andra i självstyrelselagen avsedda ärenden än de som gäller landskapets ekonomi hör enligt 58 § 3 mom. 4 punkten i den föreslagna grundlagen till de frågor där statsrådet inte lägger fram något förslag till avgörande. De föredras följaktligen för presidenten utan förslag från statsrådet till avgörande. Ärenden gällande landskapets ekonomi skall fortfarande behandlas i statsrådets allmänna sammanträde på föredragning från finansministeriet och så att statsrådet lägger fram ett förslag till avgörande för presidenten. De ärenden som kommer i fråga handlar om avräkning, skattegottgörelse, extra anslag och extra bidrag (56 § självstyrelselagen). Presidenten skall stadfästa beslut i frågor som avses i 56 § oförändrade eller lämna dem utan stadfästelse. Denna regel påverkar i viss utsträckning också det eventuella innehållet i statsrådets förslag till avgörande. Om presidenten beslutar lämna ett beslut av Ålandsdelegationen utan stadfästelse, skall ärendet hänskjutas till delegationen för ny behandling.

Den enda ändringen jämfört med nuläget skulle alltså vara att ett ärende som gäller landskapets ekonomi återgår första gången till statsrådet för ny beredning, om presidenten inte godtar statsrådets förslag till avgörande. När ärendet för andra gången föredras för presidenten får han fatta ett beslut som avviker från statsrådets hållning. Sannolikheten för att statsrådet och presidenten skall hysa olika åsikter om en sak är dock mycket liten, med hänsyn till att presidenten enligt 56 § självstyrelselagen endast kan stadfästa

ett beslut av Ålandsdelegationen oförändrat eller lämna det utan stadfästelse.

Förklaring av självstyrelselagen och jordförvärvslagen

I propositionen föreslås att orden ”förklaring” och ”förklaras” stryks i 27 § 1 punkten och 69 § 1 mom. självstyrelselagen samt 17 § jordförvärvslagen. En annan orsak till att nuvarande 2 mom. i 17 § jordförvärvslagen stryks är att bestämmelsen motsvarar 69 § 2 mom. självstyrelselagen. Ändringen hänger samman med den nya grundlagen, där ordet ”förklaring” föreslås bli struket i bestämmelsen om ändring av grundlagen. Enligt propositionsmotiveringen behövs inte ett särskilt omnämnande om att förklaring av grundlag förutsätter grundlagsordning, eftersom förklaring av grundlagen i den bemärkelse som avses i 67 § riksdagsordningen kan anses som ändring av grundlagen i enlighet med den föreslagna bestämmelsen. På motsvarande sätt framhålls i motiveringen till den föreliggande propositionen att varken självstyrelselagen eller jordförvärvslagen kan förklaras på något annat sätt än genom att själva lagen ändras. Det handlar alltså bara om en teknisk ändring, som inte avser att rubba det nuvarande läget utan bara förtydliga det.

Ålands landskapsstyrelse har, främst med hänvisning till vissa beslut från högsta domstolen med anknytning till befogenheter när det gäller lagkontrollen av landskapslagarna och tolkning- en av självstyrelselagen, ansett att ordet ”förklaras” bör stå kvar i självstyrelselagen och jordför-

värsvlagen, åtminstone tills det blir aktuellt med en mer ingående revidering av självstyrelselagen. I och med att uttrycket ”förklaring av grundlag” inte finns med i förslaget till ny grundlag och då detta rättsinstitut inte längre anses höra hemma i den finska konstitutionen, har uttrycket enligt utskottet inte mer ett sådant innehåll eller en sådan betydelse att det fanns anledning att låta det stå kvar i självstyrelselagen och jordförvärvslagen. Utskottet anser att självstyrelselagen för Åland bör vara så tydlig som möjligt för att problem kring kompetensfrågor, som kräver att högsta domstolen befattar sig med dem, inte skall uppstå. Utskottet skyndar följaktligen på en mer ingående revidering av självstyrelselagen. För att bereda denna revidering tillsatte justitieministeriet den 17 december 1997 Ålandsarbetsgruppen.

Motionerna

Det finns ingen anledning att villfara önskemålen i hemställningsmotionerna och därför föreslår utskottet att hemställningsmotionerna förkastas.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår grundlagsutskottet vördsamt

att lagförslagen godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag) och

att hemställningsmotionerna 3/1995 rd och 2/1997 rd förkastas.

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av självstyrelselagen för Åland

I enlighet med riksdagens *beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen föreskriver* och Ålands lagtings beslut, *tillkommet på det sätt som 69 § 1 mom. självstyrelselagen för Åland av den 16 augusti 1991 (1144/1991) föreskriver,*

ändras i självstyrelselagen för Åland 27 § 1 punkten, 34 § 1 mom., 59 § 1 mom. och 69 § 1 mom. som följer:

27 §
(Som i RP)

34 §

Beslutsfattande och föredragning

I ärenden som gäller landskapets självstyrelse fattar republikens president beslut på det sätt som anges i 58 § *grundlagen*.

ingår innehåller en bestämmelse som står i strid med denna lag, blir bestämmelsen gällande i landskapet endast om därom stiftas en lag i den ordning 95 § 2 mom. *grundlagen* anger för lagförslag om ikraftträdande av en internationell förpliktelse som gäller grundlag och lagtinget ger sitt bifall till lagen med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

59 §

Ikraftträdande av internationella fördrag

Om ett internationellt fördrag som Finland

69 §
(Som i RP)

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2000.

2.

Lag

om ändring av 17 § jordförvärvslagen för Åland

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen föreskriver, och med bifall av Ålands lagting

ändras i jordförvärvslagen för Åland av den 3 januari 1975 (3/1975) 17 § som följer:

17 §
(Som i RP)

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2000.

Helsingfors den 2 februari 1999

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Ville Itälä /saml
vordf. Johannes Koskinen /sd
medl. Tuija Brax /gröna
Esko Helle /vänst
Gunnar Jansson /sv
Anneli Jäätteenmäki /cent
Juha Korkea-
oja /cent
Valto Koski /sd

Heikki Koskinen /saml
Jorma Kukkonen /sd
Johannes Leppänen /cent
Jukka Mikkola /sd
Riitta Prusti /sd
Veijo Puhjo /vgr
Maija-Liisa Veteläinen /cent
suppl. Jouko Jääskeläinen /fkf.

